

Nagy Réka

Koldusopera: Nagyvárosi legendárium a kisvárosban

„... hogyan tud egyszerre szórakoztatni és tanítani a színház? Hogyan lehet kivenni a szellemi kábítószer-kereskedők kezéből, és illúziók színhelye helyett a tapasztalatszerzés színhelyévé tenni?” Brecht kérdése, amely Peter Szondi szerint a modern dráma egyik legfőbb problémájára utal, nem egykönnyen megválaszolható a mai népszínházi gyakorlatban.

A zalaegerszegi teátrum előadásában Bagó Bertalan rendező ezt a paradox helyzetet olymódon próbálta megoldani, hogy egyfelől szándékos engedményt tett a hagyományos izlésnek, másfelől kétségkívül eredeti, bár kissé nehezebben értelmezhető ötletekkel tűzdelt meg a darabot. Sejtve, hogy a közönség egy része, talán a cím által is félrevezetve, hagyományos operát, operettet esetleg musicalt vár. Ilyen, a hagyományos izlésnek engedő, mégis újszerű megoldás, a két kikiáltó szerepeltetése, az eredeti szöveghez képest ötletes szerepösszevonások eredményeként, és a közönség bevonása az előadásba.

A brechti dramaturgia elvileg nem engedi meg, hogy a néző beleélje magát a cselekménybe. Erre a „távoltartásra” szolgálnak a songok és ebben az esetben a konferansziék (Szemenyei János, Kricsár Kamill, Andics Tibor), akik meg-megállították a történetet, kiszóltak a nézőkhöz, hogy az, visszazökkenve a valóságba, kívülállóként elgondolkozhasson a cselekményen. A közönség provokálása (az élményt felülíró fontos szempont említése, például, hogy mikor indul a busz), kedvelt avantgarde, úgynevezett Verfremdungs-effekt, amilyen a szürke, fémes elemekből átgondoltan megtervezett díszletekben és jelmezekben (Vereckei Rita munkája) is jól megjelenik. A zenekar színpadra ültetésének gondolata is helyeselhető, de a zenészek még a gesztusok szintjén sem váltak a játék részévé. A betétdalok és táncok frontális beállítására szintén inkább hagyományos megoldás, de Stefán Gábor egyébként plasztikus koreográfiájának ez a vetülete, talán szükségtelen engedmény volt, mert helyenként lefékezte

Koldus

az amúgy lendületben lévő előadást. Szintén a dinamika ellen hatott a süllyesztőbe helyezett esküvői lakoma, túl hosszúra nyúlt és jelképisége eléggé szájbarágós. A brechti kísérleti színház, mint minden kísérlet, amint azt Erika Fischer-Lichte hangsúlyozta, a látszat megcáfolására törekszik. A látszat, hogy más az úri, polgári világ és más az alvilág. Valójában azonban ugyanazok a törvények működtetnek mindent, sőt a két világ egyáltalán nem különül el egymástól.

A rendező ezt az előadás legjobb ötletével szemléltette: az eredeti cirkuszi, akrobatikus mozdulatok helyett, a szereplők valójában gépek voltak, s az előadás ezzel rendkívül erőteljesen utalt arra, hogy mindenkit ugyanaz az elv működtet, az anyagi haszonszerzés, bármi áron. Ez alól az egyik kivétel a főszereplő volt, Macheaty (Penge Mackie vagy Bicska Maxi), aki bűnös ugyan, őt is a pénz mozgatja, de ezt legalább nyíltan teszi. Ő az alvilág királya és rettegett vezére, aki mégis leginkább kiszolgáltatott a többieknek. Ilyés Róbert egy mai bűnözőt jelenít meg, rövidre nyírt hajával és játéktílusával, egy furfangos, erőteljes, az eredeti figurához képest határozottan nyers, érzelmileg lefokozott mai bandavezér jelenik meg a színpadon. Azt viszont kellően tudja érzékeltetni, hogy a nagyvárosi legenda dörzsölt, félelmet keltő, cinikus Bicska Maxija hogyan válik a szerelem, a szexualitás és a barátság áldozatává, hogy mennyire kiszolgáltatott a legdörzsöltebb férfi is ösztöneinek. Hiszen a gengszter, akit Brecht eredetileg Al Caponéról mintázott, s többek között a szexuális rabszolgaság egyik kiélvezője, a nők által veszne el, ha nem lenne happy end. Így hát, a szerelem az életben nehezen megvalósítható luxus. Tigris Brown (Zalányi Gyula által egyébként nagyszerűen megformált) figurájának mozgása volt a leghangsúlyosabban robotszerű, e gépiességet fokozta a rendőrkapitány jelmezének csillogó ridegsége is, erősen utalva ezzel arra, hogy a parancsnok nem más, mint üzemszerűen működő korrupció.

A nők, különösen Polly egyszerűbb képletet képviselnek: Holecskó Orsolya játékában az egyik jó, ha nem a legjobb alakítást láthattuk. Nagyon következetesen jelenítette meg az egyszerre szende és félénk, ugyanakkor végtelenül rafinált és mindenre képes nőalakot.

Kocsma Jenny, a prostituált (Szegezdi Róbert), telitalálat, teljes mértékben maivá teszi a figurát, megőrizve az eredeti szerep jellemzőit is, csakúgy, mint a három örömlány (Meiszt Fáni, Pap Lujza, Tisza Anita) oroszul, lengyelül és kínaiul való megszólaltatása. A rendező jól kihasználta „a bordély, mint a társadalom igazi képe” közhelyet, és ezt a jelenetet ültette át leginkább maivá, ez volt az előadás egyik legjobb pillanata. A harmadik szerelem, az álderhes Lucy (Brown kapitány lánya), Kovács Olga játékában szintén jó volt. Ő eredeti színnel egészítette ki az előadást, az ártatlan rózsaszín babaszobába bújít, kegyetlen, harcos kislány, aki japán Pindur Pandúr babával játszik. Ez tisztelgés is lehet Brecht előtt, aki, mint tudjuk nagyon kedvelte a japán no színházat.

Koldus

A Peachum urat megformáló Gábor László alakítása ugyancsak kiemelkedő volt, mély fekvésű hangja is nagyon illett a szerepéhez, a Peachumnét játszó Tánzos Adrienn ugyan nem nagyon tudta elhitetni, hogy a darab szerint részeges nőszemély lenne, kissé erőltetetten tántorgott és csuklott, viszont annál jobban érzékeltette a sokat megélt, dörzsölt asszonyt, aki bármire képes és a látszat ellenére minden szálát kézben tart. Kiemelném Szakács László alakítását is, a gengszterek összehangolt kórusában Leprás Mátyás figurájából a maximumot hozta ki.

A darab zárlatában az elegáns hírnök és általa a királynő megidézése szintén az opera, operett happy end-jének kigúnyolása, csakúgy, mint maga a darabcím is. Az előadás végén megjelenő pénzeső kétségtelenül hatásos megoldás volt, bár talán túlzottan is a rendező azon szándékát éreztetette, hogy aki eddig nem értette a lényegét, mégse menjen üres kézzel haza.

A Koldusopera szemtelenül, a mai napig tartó érvénnyel hirdeti a bűnöző nyílt és a polgár leplezett alvilágiságának lényegi azonosságát, csúfondáros, keserű tanulságaival, ironikus dalbetéteivel.